

zy pramenů a literatury, která by se daly rozdělit do šesti základních druhů: „oficiální“ historiografie o Balkánu, učebnice dějepisu, historie jednotlivých balkánských zemí z pera osmanských/tureckých autorů, dokumenty z diplomatických jednání Porty, „didaktická“ beletrie a osobní memoáry. Jejich kombinací se snaží dosáhnout co nejvyváženějšího pohledu na Balkán a na jeho roli ve formování moderní turecké národní identity. Časově svou práci vymezuje léty 1861 a 1946, tedy obdobím mezi tanzimatem – pozdními reformami Osmanské říše – a počátkem multipartijního systému v Turecku v období krátce po druhé světové válce, přičemž zdůrazňuje, že rok 1923 (vznik Turecké republiky) nevnímá jako tradiční mezník z toho důvodu, že mezi intelektuály nenastalo myšlenkové schizma.

V závěru práce přichází autorka s tvrzením, že územní ztráty na Balkáně, resp. ztráta Balkánu jako takového, vytvořila mezi intelektuály větší myšlenkové pouto k Anatolii jako „opravdové duši“ tureckého národa. Zároveň však dodává, že ztráta tak velké části bývalého impéria stále rezonovala v myslích intelektuálů a v meziválečné Turecké republice vzbuzovala sentiment, projevy vzteku a hořkosti. Důležitou součástí nově formované identity Turků bylo vnímání sebe sama jako oběti: zatímco oni (osmanští Turci) vládli dobře, spravedlivě a trpěli ve válečných konfliktech, balkánské národy, kterým ponechávali velkou náboženskou svobodu a samosprávu, v míru prosperovaly. Po převzetí evropského nacionalismu se však balkánské národy nevděčně a s nenávistí v srdcích obrátily proti svým dobromyslným vládcům (s. 141). Tyto pocity oběti a zrady byly v republice důležitým prvkem v rozvíjení konceptu národní jednoty.

Publikace je rozdělena do pěti kapitol, které se postupně věnují tomu, jak různí osmanští/turečtí intelektuálové vnímali a definovali Balkán, jednotlivé země a jejich národy, a v neposlední řadě pak jejich reakcím na rozpad říše a ztrátu tohoto evropského území. Více než třetina knihy je vyhrazena poznámkám, rozsáhlé bibliografii a rejstříku, což rozsahově odpovídá velmi častým citacím a parafrázím z prací tureckých intelektuálů.

Jakub Šimák

Jerzy Borzęcki, *The Soviet-Polish Peace of 1921 and the Creation of Interwar Europe*. New Haven: Yale University Press, 2008, 418 s.

Knihy je podle slov autora první nesovětskou publikací o Řižském míru. Borzęcki text rozdělil chronologicky od prvních diplomatických styků mezi Polskem a sovětským Ruskem přes přípravná mírová jednání až po zavádění mírové smlouvy do praxe. I jednotlivé kapitoly jsou členěny většinou podle válečných operací a s nimi souvisejících diplomatických jednání.

Knihy je příznačná detailností, která by sice mohla některé čtenáře svádět ke konstatování, že se autor snaží čtenáře utopit ve faktech, po přečtení je však nutno uznat, že Borzęcki napsal dobře čtivou a zároveň velmi obsažnou knihu, která

přehledně rozčleňuje cestu k míru z roku 1921 na snadno pochopitelné fáze. I k nim pak autor poskytuje dostatek informací, které objasňují například různé ofenzivy a protiofenzivy na polsko-sovětské frontě, oficiální vyjednávání o příměří a míru a s tím spojená zákulisní vyjednávání sovětských vyjednavců s moskevským centrem nebo rozpolcený postoj Sovětů k otázce Litvy a Běloruska. Autor tak přináší nový pohled na možná dosud nepřiliš pochopitelné změny postojů a vyjednavacích pozic sovětských a polských vyjednavců a zároveň ukazuje, do jaké míry byli vyjednavci ovlivňováni domácími politickými centry a vratkým válečným štěstím. Autor vhodně kombinuje dosud nepublikované ruské, polské a americké archivní dokumenty s publikovanými edicemi pramenů. Zajímavým zdrojem byla pravděpodobně i korespondence Adolfa Ioffeho, jednoho z hlavních vyjednavců za sovětské Rusko, stejně jako korespondence Georgije Čičerina. Přes některé drobné nedostatky, jako je ne zcela přehledný poznámkový aparát či nepřehledné mapky, je kniha rozhodně přínosem ke zkoumanému tématu.

Jan Procházka

Thomas Bremer, ed., ***Religion and the Conceptual Boundary in Central and Eastern Europe: Encounters of Faith***. New York: Palgrave Macmillan, 2008, 242 s.

Předložený sborník přináší jedenáct příspěvků, z nichž většina byla prezentována na VI. Světovém kongresu Mezinárodní rady pro středoevropská a východoevropská studia (VI World Congress of the International Council in Central and East European Studies), který se konal v Berlíně v červnu roku 2005. Jeho autoři – historici, sociologové, teologové pocházející z různých zemí, převážně však ze západní Evropy nebo USA – se zaměřili na roli náboženství při utváření celé řady politických, kulturních a jiných hraničních pásem ve střední a východní Evropě. Knihu otevírá úvod jejího editora, který konstatuje, že po pádu komunismu se začala ve střední a východní Evropě vytvářet celá řada nových identit, nicméně historická dělení Evropy si stále zachovávají určitý vliv. Toto téma je také ústřední pro další příspěvky, které jsou seřazeny podle obsahu chronologicky od 9. století až do současnosti. Všechny země středoevropského a východoevropského regionu tu nejsou ani zdaleka zastoupeny, kniha spíše přináší jednotlivé náhledy na množství křížících se bodů a střetávajících se kultur v prostoru a čase napříč. V některých člancích se tak autoři věnují pouze jedné konkrétní zemi, jinde zas dominuje spíše nadnárodní přístup.

Základem všech příspěvků je tvrzení, že náboženství formovalo určité předěly, které nutně neodpovídají geopolitickým zlomům, jelikož tyto předěly nejsou chápány jako jasně dané ani stabilní. Spíše se jedná o hraniční oblasti, kde dochází